

Így folytatták hosszabb megszakítás nélkül körülbelül 1658-ig. Ekkor a köteleesség az ország különböző részeibe szólította őket, s mivel legtöbbjük Londonba távozott, rendszerint a Gresham College-ban találkoztak Wren és Rooke urak¹¹⁷ szerdai és csütörtöki előadása alkalmával. (...) [II. Károly visszatérése után] ama csodás, békés esztendőben, 1660-ban alakult meg a Királyi Társaság. Úgyhogy ha a különleges csillagzat alatti születés tényéből valóban a jó szerencsére lehet következtetni, bizony fényes jövőt jósolhatunk e vállalkozásnak.

(*Seventeenth-century England. A Changing Culture* I. Ed. Ann Hughes, Open University Press, 1980. 330–331).

(Szakály Orsolya fordítása)

⇨ XIV. LAJOS RENDELETE A PARLAMENTEK JOGKÖRÉNEK KORLÁTOZÁSÁRÓL (VERSAILLES, 1673. FEBRUÁR 24.)

XIV. Lajos (1643–1715) alábbi rendelete – a köz-, igazságszolgáltatási és pénzügyeket érintő, a király saját indíttatásából kibocsátott ediktumok, deklarációk és pátensek felsőbírósági bejegyzéséről rendelkező pátens – gyakorlatilag megtiltja a parlamenteknek, hogy éljenek a királyi rendeletek megvitatásának és az ezek ellen való tiltakozásnak (remontances) a hagyományos jogával. ⇨

Mi, Lajos stb. (...) Mivel magunk és államunk javára nézve fontos, hogy közügyeket érintő, saját hatalmunkból és indíttatásunkból eredően kibocsátott rendeleteinket, ediktumainkat és pátenseinket bíróságaink azonnal bejegyezzék, hogy azután közvétegyék és végrehajtsák azokat, (...) azt akarjuk és úgy tetszik nekünk, hogy a közügyeket illetően egyedül hatalmunknál és saját indíttatásunknál fogva (...) kibocsátott és bejegyzésükre vonatkozó parancsunkkal kísért rendeleteinket, ediktumainkat, deklarációinkat és pátenseinket zárt parancslevelünkkel¹¹⁸ kézhez kapó igazság- vagy pénzügyi főügyészeink legyenek kötelesek ezek átvételét elismerni a postamesteri nyilvántartásban, avagy megfelelő formában adjanak igazolást a tőlünk érkező küldeményeket nekik átadóknak. Amint [az is kötelességük], hogy mihelyt leveleinket átvették, tüstént értesítsék erről az első elnököt, vagy azt a személyt, aki az ő távollétében elnököl, és ha a szükség úgy kívánja, kérjék tőle a kamarák,¹¹⁹ illetve a félévi ülészak¹²⁰ összehívását. Az első elnöknek három napon belül össze kell hívnia az ülést, ahol főügyészeink bemutatják a rájuk bízott ediktumokat, rendeleteket, deklarációkat és pátenseket zárt parancslevelünkkel egyetemben. (...) Egy nap elteltével átadják e pátenseket az előadó-tanácsosnak,¹²¹ aki három nappal később jelentést tesz róluk. Evégett az elnökséget viselő személy a szokásos módon összehívja a ka-

¹¹⁷ A Gresham College-ot Thomas Gresham kereskedő alapította a 16. század végén. Hét állandó tagjának feladata az volt, hogy nyilvános előadásokkal szolgálja a londoni polgárok pallérozódását. Laurence Rooke a kollégium csillagászati-, majd geometriaprofesszora volt 1652–1662 között, az előbbi állásban Christopher Wren 1657-ben váltotta fel.

¹¹⁸ Az eredetiben: lettre de cachet. A király személyes pecsétjével lezárt parancslevél. A pátenssel ellentétben a nyilvánosság kizárásával végrehajtandó királyi rendelkezést tartalmaz.

¹¹⁹ Azaz a parlamenti kamarák – Nagykamara, Vizsgálatok és Kérvények Kamarái – együttes ülését.

¹²⁰ A Számvevő Kamara és a Pénzügyek Törvényszéke hivatalainak többségét egyszerre két személy töltötte be, akik félévente váltották egymást. Ennek az volt az előnye a monarchia számára, hogy egy kamarai hivatalt két személynek lehetett egyszerre eladni.

¹²¹ Az eredetiben: conseiller-rapporteur.

marákat vagy a félévi ülészsakot, és minden egyéb ügyet félretéve (...) eléjük terjeszti [a pátensek] megvitatásra.

Megtiltjuk bíróságainknak, hogy helyt adjanak bármiféle ellenvetésnek nevezett pátensek bejegyzésével szemben. (...)

Azt akarjuk, hogy bíróságaink legyenek kötelesek bármiféle módosítás, megszorítás, illetve azok teljes és hiánytalan végrehajtását elhalasztó vagy akadályozó más kikötés nélkül, tisztán és egyszerűen bejegyezni pátenseinket. Mindazonáltal, ha bíróságaink az említett pátensekről tanácskozva szükségesnek ítélnék, hogy azok tartalma ügyében óvást intézzenek hozzánk, vegyék ezt jegyzékbe, és szerkesszék meg a határozatot, de csak azután, hogy a tiszta és egyszerű bejegyzési határozatot meghozták, és külön megszerkesztették. Majd ezt követően az elnök gondoskodik arról, hogy az óvást egy héten belül összeállítsák (...) és az ezt elrendelő határozattal egyetemben átadják főügyészünknek. (...) Az óvást egy héten belül a jó városunkban, Párizsban vagy mindenkor tartózkodási helyünknek megfelelően másutt székelő bíróságok tárják elénk. Vidéki bíróságaink hat héten belül bocsáthatják elénk óvásukat. Abban az esetben, ha az óvásról elénk terjesztett jelentés alapján azt megalapozatlannak és figyelmen kívül hagyandónak ítélnék, szándékainkat tudatni fogjuk főügyészünkkel, hogy értesítse erről a [bírói] testületeket, és ügyeljen óvást kiváltó rendeleteink, ediktumaink és deklarációink végrehajtására. Amennyiben az óvás megalapozottnak tűnik számunkra, és helyénvalónak tartjuk, hogy részben vagy teljesen figyelembe vegyük, elküldjük évégett deklarációinkat a testületeknek főügyészeink gondjaira bízva, mint erről már fentebb szó esett. Ők összehívják az említett kamarákat vagy félévi ülészsakot, és egy teljes ülés keretében bemutatják azokat zárt parancslevelünkkel együtt az első elnöknek, és kérni fogják tiszta és egyszerű bejegyzésüket. Bíróságaink ezt kötelesek megtenni anélkül, hogy bármely tisztviselő ellenvéleményt nyilváníthatna, avagy bíróságaink újabb óvást rendelhetnének el első és második levelünk [ti. páten] tárgyában, mégpedig tiltás terhe alatt, amelyet csak kifejezett parancsunkra egyik államtitkárunk által aláírt és nagypecsétünkkel megpecsételt levelünk oldhat fel, fenntartva magunknak a jogot, hogy esetleg komolyabb büntetéssel is éljünk. (...)

(Recueil général des anciennes lois françaises, depuis l'an 420, jusqu'à la révolution de 1789 XIX. Par Isambert–Decrusy–Taillandier, Paris, Belin-Leprieur–Verdière, 1829. 406–408.)

(Sahin-Tóth Péter fordítása)

⇨ I. LIPÓT CSÁSZÁR JELLEMZÉSE (1675)

A szerző Esaias Pufendorf szász lelkész fiaként született 1628-ban, bátyja Samuel Pufendorf (1632–1694), a híres természetjogász. Házitanítóskodott, majd a svéd állam szolgálatába állt. 1671-től követként tartózkodott Bécsben. Ő közvetített Stockholmban és Bécs között a francia–holland háború idején. Diplomáciai szolgálatot látott el még Hannoverben, Wolfenbüttelben és a regensburgi birodalmi gyűlésen is. I. Lipót császárról (1658–1705) és udvaráról írt jelentését 1675-ben olvasták fel a stockholmi királyi tanácsban. (K. K.) ⇨

(...)

Hogy királyi felségednek rövid leírása legyen a császári udvarról, összefoglalva a következőket tudom jelenteni: Ófelsége egy Isten által helyes értelemmel és jó kedéllyel megáldott ember, természettől fogva szelíd, nem hajlamos a dagályosságra, emellett természetes adottságait még a tudományok és különböző nyelvek tanulmányozásával is fejlesztette, a matematika művésze mellett tökéletesen beszél és ír latinul, olaszul és spanyolul, a ré-